

۵ سیاست نجات بخش دانشگاه های روسیه

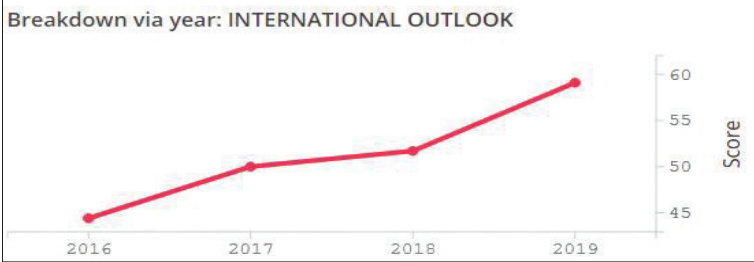
روسیه چگونه پس از سردرگمی دوران فروپاشی دانشگاه های خود را ارتقا داد

Top 500					
501-1000					
Methodology					
Statistics					
World Rank	Institution*	By Location Russia	National/Regional Rank	Total Score	Score on Alumni
86	Moscow State University		1	27	40.9
301-400	Saint Petersburg State University		2		26.4
401-500	Moscow Institute of Physics and Technology		3-4		20.9
401-500	Novosibirsk State University		3-4		13.4

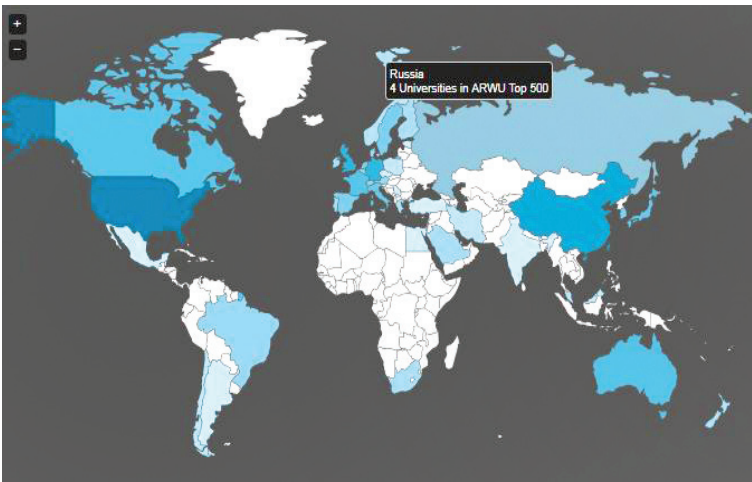
* Institutions within the same rank range are listed alphabetically.

دانشگاه های روسیه در رتبه بندی شانگهای

Teaching	50.4
Research	43.5
Citations	47.6
Industry Income	99.9
International Outlook	59.1

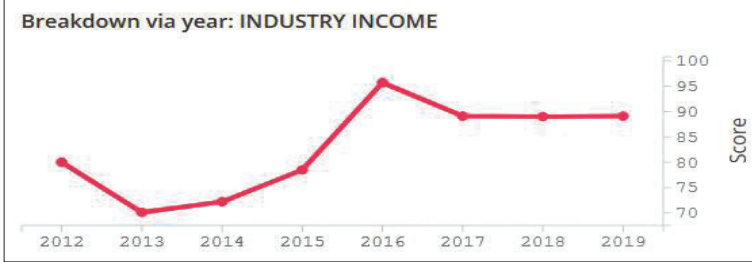

افزایش ارتباطات بین المللی در یکی از دانشگاه های برتر روسیه

نمایی کلی از وضعیت دانشگاه های روسیه در رتبه بندی شانگهای

Teaching	77.7
Research	59.8
Citations	16.2
Industry Income	89.1
International Outlook	63.7

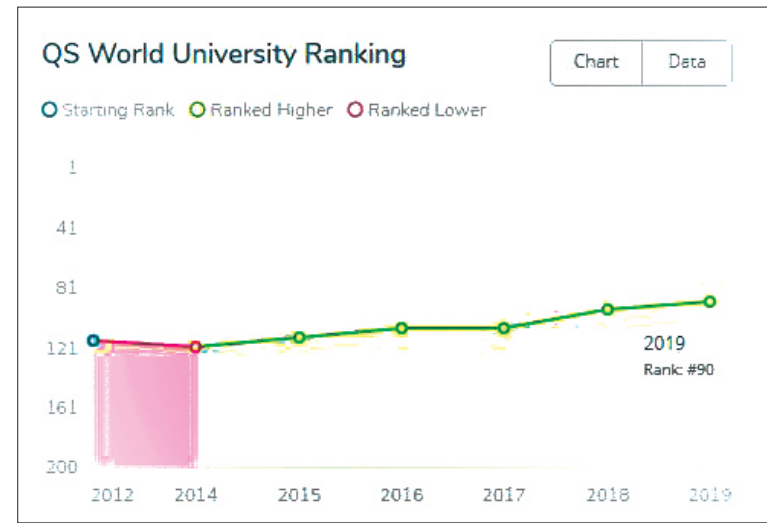

شیب قابل تامل از تباط با صنعت یکی از دانشگاه های برتر روسیه

سارا طاهری
روزنامه نگار

۲۷ سال از فروپاشی روسیه می گذرد؛ تا قبل از فروپاشی این کشور به عنوان رقیب سنتی آمریکا وضعیت قابل توجهی داشت، با این حال پس از فروپاشی تا سال ها نظام آموزشی این کشور با یک حالت سردرگمی مواجه بود که این سردرگمی در نهایت منجر به بی توجهی به سیستم دانشگاه و آموزش عالی طی تمام این سال ها شد. اما پوتین رئیس جمهور روسیه از چند سال پیش به فکر جبران این بی توجهی افتاد. در روسیه حدود هزار دانشگاه و موسسه آموزش عالی وجود دارد؛ این به این معنی است که امکان اینکه برای تمام این دانشگاه ها یک کراود فاندینگ یعنی تامین سرمایه خوب مثل بودجه عالی آموزش عالی آمریکا داشته باشند مقدور نبود. با این حال این کشور طی سیاست هایی توانست رشد قابل توجهی داشته باشد.

تا پیش از سال ۲۰۱۲ دانشگاه های روسی در رتبه بندی QS، شانگهای و تایمز حضور چشمگیری نداشتند، اما تا سال ۲۰۱۹ در نظام رتبه بندی QS از ۱۴ دانشگاه به ۲۷ دانشگاه ارتقا یافته است. اکنون چهار دانشگاه روسی در نظام رتبه بندی شانگهای حضور دارند؛ در سال ۲۰۱۲ این تعداد دو دانشگاه بود. در نظام رتبه بندی تایمز در بین ۲۰۰ دانشگاه برتر دنیا در سال ۲۰۱۹، ۲۵ دانشگاه از روسیه حضور دارند. این اقدامات چه بود؟

وضعیت یکی از دانشگاه های روسیه در نظام رتبه بندی QS

۵ طرح توسعه دانشگاه های روسیه

طرح ۱۰۰-۵

روسیه طرحی به نام ۵-۱۰۰ (Project 5-100) را پیاده کرد. هدف این طرح چیست؟ این طرح می گوید روسیه باید پنج دانشگاه برتر را در میان صد دانشگاه جهان قرار دهد. به عبارتی باید به گونه ای حرکت کنیم که در میان صد دانشگاه برتر جهان، پنج دانشگاه از کشور روسیه حضور داشته باشد. برای این منظور حدود ۱۷ دانشگاه را انتخاب کردند. همچنین برای آنکه عدالت در انتخاب این دانشگاه ها رعایت شود، طرح توزیع جغرافیایی نیز در نظر گرفته شد.

در نهایت به این دانشگاه ها به صورت ویژه رسیدگی و توجه شد. البته این موضوع سال هاست در کشور ما نیز مطرح است که نمی توان به حدود دو هزار و ۸۰۰ دانشگاه و موسسه آموزش عالی با بودجه قلیل و اندک رسیدگی کرد، اما می توان به جای آن ۱۰ تا ۱۵ دانشگاه برتر را انتخاب و به آن توجه خاص کرد. کمیته ای که در طرح ۵-۱۰۰ به دانشگاه ها نظارت دارد تا خروجی آنها را بررسی کند، هیچ کدام دانشگاهی نیستند و اعضای کمیته آن اغلب بانکدار و چهره های اقتصادی هستند. در این طرح هر دانشگاه در زمینه های علوم جدید، علوم اعصاب و بیوتکنولوژی و... که امروزه مطرح است، یک طرح ارائه داده و باید نشان دهد در این مسیر به خوبی حرکت می کند، وگرنه از چرخه حمایت کمیته اخراج می شود.

طرح Research university

البته اقدام دیگری هم در روسیه برای جبران بی توجهی به آموزش عالی پس از فروپاشی انجام شود. مسئولان به این نتیجه رسیدند که تمام هزار موسسه آموزش عالی نمی توانند پژوهش محور باشند؛ بنابراین حدود ۴۰ دانشگاه انتخاب شدند. اسم این دانشگاه ها ریسرچ یونیورسیتی (Research university) گذاشتند و تقسیم مسئولیت کرده و به آنها اعلام کردند ماموریت شما فقط آموزشی نیست، بلکه باید پژوهش محور باشید و بقیه دانشگاه ها با محور آموزشی باقی ماندند.

طرح ادغام

اقدام دیگری که در ۱۰ سال اخیر در روسیه انجام شد ادغام دانشگاه هایی است که مجاورت فیزیکی داشتند. به عبارتی از ترکیب چند دانشگاه ضعیف، یک دانشگاه قوی تر به وجود آمد و تحت مدیریت قوی تری قرار گرفت. به اعتقاد بسیاری از کارشناسان آموزش عالی هر سه بحث یعنی طرح ۵-۱۰۰ و ریسرچ یونیورسیتی (Research university) و ادغام برخی دانشگاه ها الگوهای خوبی است که ما در آموزش عالی خود نیز می توانیم از آن استفاده کنیم.

رتبه بندی سه ماموریت

روسیه در حین انجام طرح ۵-۱۰۰ به این نتیجه رسید که هدف گذاری برای حضور پنج دانشگاه برتر در میان ۱۰۰ دانشگاه برتر جهان با یک مشکل مواجه است. آنها اعلام کرده اند وقتی به رتبه بندی بین المللی نگاه می کنیم می بینیم که اولاً بسیار ناعادلانه است و ثانیاً جهت دهی ای که این رتبه بندی ها برای دانشگاه ها انجام می دهد معیارهایی نیست که لزوماً ما برای کشور خود می خواهیم.

در چنین شرایطی بود که سال پیش با همت دانشگاه (ام گ او) که دانشگاه برتر روسیه و جزء ۱۰۰ دانشگاه برتر جهان است مرکزی به وجود آمد که رتبه بندی «سه ماموریت» را ابداع کرد. این رتبه بندی می گوید یک دانشگاه در سه ماموریت آموزش، پژوهش و خدمت به جامعه (این که چه کاری می تواند برای کشورش انجام می دهد) باید ارزیابی شود. به طور مثال در بسیار از رتبه بندی های بین المللی آموزش جایگاهی ندارد یا خدمت به جامعه در این رتبه بندی ها دیده نمی شود. در واقع آنها رتبه بندی خود را ابداع کردند، چرا که نمی خواستند دانشگاه هایشان در خدمت اهداف کشورهای دیگر باشد، بلکه معتقد بودند دانشگاه باید در خدمت رشد و تعالی کشور روسیه باشد.

ایده یک دانشگاه متفاوت

دانشگاه متفاوتی که در روسیه وجود دارد، دانشگاه skoltech نزدیک به مسکو است. حدود پنج سال از تاسیس این دانشگاه می گذرد و مشاور تاسیس آن دانشگاه ام ای تی است. skoltech می خواهد یک دانشگاه نسل سوم باشد. در آن هیچ دانشکده ای وجود ندارد بلکه انستیتوی تحقیقاتی است. این دانشگاه هیچ دانشجویی در مقطع لیسانس ندارد و تمرکز آن فقط روی پژوهش است. در skoltech انجام کار پژوهشی فقط برای پژوهش نیست بلکه کارهایی در آن صورت می گیرد که منجر به خلق ثروت می شود. افراد سرشناس از سراسر جهان با حقوق های بسیار بالا و تجهیزات بسیار عالی که در اختیار آنها قرار می دهند در این دانشگاه جذب شدند. شاید حدود ۴۰ درصد از اساتید آن افرادی هستند که از دانشگاه های دیگر کشورها به این دانشگاه آمده اند و بقیه هم روس هایی بودند که قبلاً به آمریکا و اروپا رفته اما برای تدریس در این دانشگاه به روسیه بازگشتند. در skoltech باید پژوهش هایی صورت گیرد تا منجر به تولید محصولاتی شود و در نهایت شرکت هایی را به وجود آورد که به فروش برسد و درآمد آن به دانشگاه برگردد. در واقع در این شهر یک دانشگاه skoltech و یک پارک فناوری وجود دارد که استارت آپ های حاصل از skoltech در این پارک فناوری مستقر می شوند. نکته دیگر این است که این دانشگاه دولتی اداره نمی شود بلکه یک هیات امنا دارد که این هیات امنا می توانند تصمیم بگیرند بودجه چگونه هزینه شود. به عبارتی یک نظام خصوصی را با کمک هزینه اولیه دولتی توانستند به وجود آورند.

سهم بودجه دولتی در دانشگاه روسیه فقط ۲۰ درصد

است که همواره رتبه یک را در این کشور دارا بوده است. نایبی درخصوص تامین مالی در دانشگاه های روسیه نیز صحبت به میان آورد: «دانشگاه نفت و گاز گوبکین یک دانشگاه تخصصی در زمینه نفت و گاز و دولتی است. گوبکین با اینکه یک دانشگاه دولتی است اما تنها ۲۰ درصد از بودجه آن را دولت تامین می کند و بقیه بودجه آن از پروژه هایی که در صنعت وجود دارد، تامین می شود.»

عضو هیات علمی و استاد تمام دانشکده برق دانشگاه شریف می گوید: «چیزی که همیشه در دانشگاه های روسیه توجه من را به خود جلب کرده، نسبت استاد به دانشجو است. در اکثر این دانشگاه ها نسبت استاد به دانشجو یک به ۱۰ یا یک به ۱۵ است. در دانشگاه ام گ او با حدود ۱۰۰ هزار دانشجو ۱۰ هزار عضو هیات علمی وجود دارد که آمار عجیبی است. همچنین نسبت دانشجوی خارجی به کل دانشجویان در دانشگاه روسیه هم آمار جالبی است. حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد دانشجوی خارجی در روسیه وجود دارد که آمار بسیار خوبی است.»

پایان نامه در دانشگاه های روسیه نیز می گوید: «در دانشگاه skoltech پژوهش برای مقاله و پایان نامه نیست، بلکه برای این است که یک محصول کاربردی تولید شود. این محصول کاربردی هم صرفاً محصولی نیست که فقط در بازار وجود داشته باشد، بلکه محصولی برای آینده است؛ یعنی کار علمی و دانشگاهی. در این دانشگاه دانش برای دانش نیست، بلکه برای کاربردی شدن است. البته نحوه انتخاب پایان نامه در دانشگاه های متداول روسیه به صورت دانشگاه های معمول است.» به گفته او، دانشگاه ام گ او مسکویک دانشگاه دولتی و بزرگ ترین دانشگاه در کل کشور روسیه

محمد مهدی نایبی، عضو هیات علمی و استاد تمام دانشکده برق دانشگاه شریف است. او در گفت و گو با «فرهیختگان» از نتیجه اقداماتی که در روسیه در حوزه آموزش عالی انجام شده است، می گوید. به گفته نایبی، اگر به رتبه بندی های متداول جهانی نگاه کنید، می بینید دانشگاه های روسیه نسبت به ۱۰ سال پیش تفاوت زیادی کرده اند. او درباره نحوه انتخاب

راه هستیم و ارقام موجود راضی کننده نیست. دانشگاه شریف با ۱۱ دانشگاه روسیه (از جمله دانشگاه Dubna، دانشگاه Gubkin، دانشگاه دولتی مسکو (ام گ او)، دانشگاه فدرال Kazan، دانشگاه دریایی و پلی تکنیک سن پترزبورگ، دانشگاه انرژی مسکو (ام ای)، انستیتوی فیزیک و تکنولوژی مسکو (ام ف ت ای)، پلی تکنیک نیژنی نوگارد، دانشگاه لیاچفسکی نیژنی نوگارد و...) تفاهنامه همکاری امضا کرده که به ترتیب تاریخ امضای تفاهنامه به قرار زیر است.

در سال ۲۰۱۶ دانشگاه شریف سه پروپوزال برای فاند مشترک ایران و روسیه یعنی INSF-RFBR فرستاد که دو مورد آن پذیرش شد و حالا دانشگاه شریف در حال آماده کردن پروپوزال های تحقیقات مشترک در حوزه های مهندسی نفت (با همکاری دانشگاه Gubkin)، توربو ماشین (با همکاری پلی تکنیک سن پترزبورگ)، مهندسی دریا (با همکاری دانشگاه دریایی سن پترزبورگ)، مهندسی مخابرات (با همکاری پلی تکنیک نیژنی نوگارد) و... است.»

غفلت از دانشگاه های روسی

نگاهی به تعاملات بین المللی دانشگاه های ایرانی نشان می دهد این دانشگاه ها از پتانسیل های دانشگاه های شرقی اطلاع چندانی ندارند. به عنوان مثال گزارشگر همکاری های بین المللی دانشگاه صنعتی شریف در گزارش اکتبر ۲۰۱۷ می نویسد: «ما با حدود ۱۰۰ دانشگاه جهان قرارداد همکاری داریم و به طور خاص با چند دانشگاه از جمله گرونیسل فرانسه، HKUST سنگاپور، پلی تکنیک میلان Dual دارای برنامه Degree در مقاطع ارشد و دکتری هستیم، به طوری که در سال ۲۰۱۶، ۳۶۰ مقاله حاصل از تحقیقات مشترک اساتید دانشگاه شریف با دانشگاه های جهان چاپ شده است. با این حال و به طور واقعی از میان این ۱۰۰ دانشگاه، عملاً ۴۹ دانشگاه همکاری داریم.»

این گزارشگر می افزاید: «تعداد مقالات مشترک ما با دانشگاه های آمریکا، کانادا، انگلیس، آلمان و ایتالیا قابل توجه است ولی با روسیه تازه در ابتدای